

Ncaa Pa-

nor

Stockholms Blodbad.

Den 8 November 1520.

Sv. Hist. № 32.

6 öre rmt.

KC.34
(br)

Z

JOHN SWENSKS
DONATION

Till Stockholm, som den 7 September 1520 blifvit
öfwerlemnad åt Christian II, hade en allmän riksdag
blifvit sammankallad för att bewista konungens kröning.
Den förrättades i Storkyrkan den 4 November af Gustaf
Trolle och öfriga närvärande biskopar. Endast danska
herrar buro regalierna, inga svenska män dubbades till
riddare, ty konungen lät utropa, att som Sveriges rike
med svärd var wunnet, funde denna ära nu icke we-
derfaras någon svensk man. Men inför altaret aflade
han eb att obrottsligen hålla de löften och försäkringar,
som han gifvit, och till bekräftelse härpå anammade
han Herrans nattvard.

Tornerspel, glädje och såt utmärkte den högtidliga
kröningsfesten. De svenska herrarne undfaguades herr-
ligen och väl på slottet. Dit woro kallade, utom ri-
kets råd, alla de yppersta män i riket: adel, riddare och
prelater, Stockholms borgmästare och råd och de förnäm-

sta borgare i staden. Konungen sjelf war lustig och glad, mildrabe det hemiska och mörka i sin uppsyn genom en blid och smilande wänlighet, helsade en del med skrymtaktigt kyssande, andra tog han wänligt i famn, slog händerna samman, log och uppförde sig i allt mera som deras jemnlige än deras konung. Förmöjelsen spridde sig till alla: man gjorde sig glad, dansade, lekte och förehade allehanda tidsfördrif. Men under sjelfwa gästabudsglädjen rådgjorde Christian i hemlighet med sina förtrognaste wänner om hvilket öde som skulle beredas det arma Sverige, och följsden af denna rådpläning blef ett nidingsdåd, som utgör det hemfaste draget i våra häfder. Christians affigt war tydlichen den, att, i likhet med hwad redan förut försiggått i Norge, genom ett wåldsamt och blodigt slag på en gång i grund krossa det öfvermodiga och för konungamakten så ofta wådliga adelsväldet i Sverige, samt göra detta rike såsom ett med wapenmålt eröfradt land till ett lydrike under Danmark. Ikke utan skäl mihtrogen mot sjelfwa sin danska adel, hade han redan tidigt lemnat hela sitt förtroende åt några personer af den lägsta börd, hwilka smickrade alla hans dåliga böjelser samt genom sina intalningar ännu mera stegrade hans hätskhet emot alla

de förnämsta herrarne. En af dessa hans närmaste förtroagna, förut hans barberare, numera hans biftader, en tyck lycköföre wid namn Didrik Slaghech, hwars namn swenskarne spefullt förvrängde till "Slaghök", säges haftwa warit den som först ingifvit Christian den tanken att på en gång rödja ur vägen större delen af den svenska adeln, för att genom en sådan wåldsägning för alla tider stadga sin konungamålt och qväsa de alltid oroliga herrarnes trotsiga öfvermod. Detta skändliga råd wann utan svårighet gehör hos den blodtörstige Christian, hwilken hos några äreförgätna svenska män genast fann alltför beredvilliga medhjelpare till utförandet af sitt grymma nidingsdåd. Biskop Otto Swinhufwud i Westerås öfwerlemnade till konungen en widlyftig förteckning på alla dem som i främsta rummet borde falla såsom offer, och erkebiskopen Gustaf Trolle uppträddde offentligen dagen efter kröningshögtidigheternas slut med en auflagelse emot hela det svenska rådet och de öfriga herrarne för hwad de efter hans påstående brutit emot honom, då han olagligen assattes från sin erkebiskopliga wärdighet, yrkande derför öfwer dem lagens hela stränghet. Det har wäl temligen allmänt blifvit uppgifvit att Christian genom hotelser förmått Trolle

att uppträda i den förhatliga rollen af sina egna landsmåns anflagare, men många omständigheter göra det dock ganska sannolikt att den hämnidlystne erkebiskopen af egen drift utförde detta prestwälrets sista dåd inom vårt land. Dels skändlighet wäckte allmän affsy, och det bdrog mera än något annat till det fort derefter inträffade fullkomliga störtandet af de andliges hela makt.

Den dagen då Trolle framkom med sin anflagelse (den 7 November) hade en stor mängd af de förnämsta swenskarne under allehanda förewändningar blifvit uppkallade på kungliga slottet, och der församlades de uti en stor sal, hwars dörrar sedan igenstängdes. En andlig domstol, bestående af sjelfwa anflagaren Gustaf Trolle, den förrädiske angifwaren biskop Otto Swinhufvud och en kanik från Uppsala, fänd för sin hättshet mot alla Sturens anhängare, tillsattes genast af konung Christian och började ofördröjligi för syns skull ett slags ransakning. Det offentliga affättningsbref, som rikets råd och förnämsta män under Sturens tid utfärdat emot den upproriske erkebiskopen Gustaf Trolle, och hvilket nu till rättfärdigande framvisades af Sturens enka, Christina Gyllenstierna, den enda af alla som vågade uppträda med ett wärdigt försvar inför väldet och den ra-

sande hämnidlystnaden, tjenade blott till ett förment lagligt bewis emot de anflagade. Alla närvarande som underskrifvit detsamma, med undantag af de båda biskoparne Hans Brass och Otto Swinhufvud, blefvo genast förklarade för brottsliga samt tagna i fängsligt förvar. Samma öde drabbade äfwen ett stort antal af de andra i salen församlade swenskarne, hvilka alla em hvarandra, adelsmän, prester och borgare, infästades uti tornet såsom öfwerbewista misshådare.

Följande dagen (den 8 Nov. 1520), en thorsdag, blef den förfärliga dag, hwars hemffa grymheters minne aldrig skall utplånas urur vårt lands häfder. Redan tidigt på morgonen tillstängdes stadens portar, att förhindra det icke något af de utsedda offren skulle lyckas undkomma genom flykten. Tillika redo trumpetare genom staden, hvilka utropade att det wore hvarje borgare wid liffstraff förbjudet att gå ut ur sitt hus förr än sådant åter blefwe tillåtet. Bewäpnadt manskap af Christians danska och tyska trupper uppställdes på alla de förnämsta platserna, och på Stortorget framfördes skarpladdade kanoner, hvilkas mynnningar wändes mot de tillstötande gatorna. Med häpnad och förskräckelse afbildaade hvar och en de förfärliga tilldragelser hvilka

nuart skulle inträffa. Sedan på förmiddagen den tillfatta andliga domstolen åter sammanträdt, nu förstärkt med alla de på slottet qvarhållna presterna, framträdde en af konung Christians lagbördige gunstlingar, hans illa beryktade sekreterare Jöns Beldenacke, och yrkade domstolens swar på den frågan, "om ej de som sammanswurit sig mot påswen och den heliga romerska stolens borde anses såsom fättare?" och då samtliga de sålunda tillfrågade, dels af hämndlystnad, dels af fruktan, härtill swarade ja, förklarades genast alla de anlagade såsom förtappade fättare dömda till döden. En bödelsskeft sändes att förfunna de olyckliga slagtoffren för hämnden och hatet den blodiga domen. Såsom fättare och uppenbara föraktare af den heliga kyrkans besittningar förvägrades dem till och med den sista wederqwickelsen i döden för troende kristna, nattwarden och andlig tröst.

Klockan 12 på dagen öppnades ändtliggen slottets portar. En väldig skara bewapnade knektar kommo först fram derutur och uppställe sig i twänne rader, allt ifrån slottet till det vid Stortorget belägna rådhuset. Mellan dem framfördes de fångna svenska herrarne ända till torget, der en stark spetsgård af danska soldater slöts

omkring dem. Folket, som nu under trumpeters kläng fått tillstånd att åter gå ut, strömmade talrik dit och åstädade med båfwan och ångslan dessa förskräckliga tillredelser. Då framträdde på rådhusets burspråk danske rådsherren Nils Lycke och tilltalade menigheten, sägande, "att de goda swenska männen icke skulle undra öfver hwad de här singe se för sina ögon, ty de dömda wore allesamman arga fättare och olydiga mot den helige faatern i Rom. De hade lagt frut under slottet, för att derigenom ombringa konungen. Likväl hade han ännat skona dem, men erkebiskop Trolle hade trenne gånger gjort knäfall för honom och begärt att få rättvisa, och nu kunde han ej annat än, fastän mot sin wilja, werkställa påswens bannlysning". Härvid afbröt honom nedifrån torget biskop Vincentius från Skara och ropade högt, "att allt detta wore endast drafwel och lögn, men att Gud skulle en gång straffa Christians grymhed och trolöshet". Twänne rådmän i Stockholm, Anders Carlsson och Anders Rut, ropade också högt på de andra swenskarne, både och förmånde dem att framdeles ej låta bedraga sig af falska löften, men att en gång hämnas detta ryssliga våld och tyranni. De danska frigskektarne gjorde likväl härunder ett så starkt buller, att

dessa tal ej mycket funde höras, och på besättning af konungen, hvilken påstås hafta åtfådat alltsammans från ett af rådhusets fönster, skulle nu afrätningen taga sin början. Herr Glas Bille ställde sig der bredvid för att af de förmämsta herrarne emottaga den gyllene rid-darekedsjan och ringen, innan hvor och en afrättades. Då bådo fångarne ännu en gång att de åtminstone måtte få bista sig först och anamma de heliga sakramenten, men äfven detta nefades. Biskop Mathias från Strengnäs leddes först fram. Då han nu låg på knä med sammanknäppka och upplyftade händer, kommo hans kansler Olaus Petri och dennes broder Laurentius Petri springande dit, när i det samma svärdet blixttrade och den åtfåde biskopens hufvud russlade ned mot dem på marken. Utom sig af fasa ropade de att detta var en omenfull gerning. Straxt rycktes de för sådana ord inom spetsgården, och hade särskiligen blifvit afrättade med de andra, om ej en af de främmande knektarne, som någon tid förrut sett dem i Wittenberg, försäkrat att de woro tyska män och icke swenskar. Sedan hals-höggs biskop Vincentius och derefter kom ordningen till rådherrarne och ridderskapet, af hvilka tillsammans 13 rådmän, samt slutligen 15 af de mest ansedda borgarne, hvilka, somliga utan att weta af det minsta, rycktes bort utur sina hus och fördes till döden. En borgare, Lars Hansson, stod och betraktade under tårar det förskräckliga uppträdet, då soldaterna ryckte honom inuti spetsgården, der han till straff för sitt wisade med-

libande sself måste böja sitt hufvud under svärdet. Ändt-ligen slutades afrätningen den dagen. De halshugg-nas hufwuden blefwo uppspetsade på pälar, med undan-tag endast för biskop Mathias, åt hvilken, för hans förut gjorda tjenster emot konungen, den nåd bewisades, att hans hufvud ej spetsades, utan lades emellan hans fötter. Alla de döda kropparne fingo ligga qvar på torget, till allmän förskräckelse. Ett häftigt regn kom, som wanställde liken ännu mera, och det blodblandade vattnet strömmade öfverallt från Stortorget nedåt ga-torna, bärande ett blodigt budskap om hwad deruppe förevarit.

Andra dagen (fredagen den 9 Nov.) märkte Christian att många hållit sig undangömda, hvilka han gerna ville afluwa; han lät då utropa att alla nu tryggt funde wisa sig, ty han wille inga flera straffa. Många läto bedraga sig häraf och woro nog oförsigtiga att komma fram. Straxt börjades blodbadet ånyo. Sex eller åtta blefwo på torget halshuggna. Galgarne woro beständigt fulla med döda kroppar, och flera af de aflu-wade herrarnes tjenare, okunniga om hwad som skett, kommo till staden, rycktes hastigt af hästarne samt his-sades med stöflor och sporrar upp i galgen. Danifa och tyska knektar ströfwade ohejdadt omkring öfverallt, bröto sig med våld in i de förmämsta och rikaste invånarnes hus, nedhöggo männen, vålförde qwinorna och plun-drade allt som hade något värde. Fasa och förskräckelse

kostande för swenskarne att stå stilla och se danskarne stolta och triumferande taga bort deras hössor, hårar och svärd. Då skall någon af swenskarne låtit de orden undfalla sig, "att jern och svärd icke skulle fatta så länge de till tyrannens straff sinje behålla sina fötter att förfölja och sina händer att hämnas med". Härpå svarade de öfvermodiga danskarne, "att en hand och en fot kunde väl på svenska bonden afhuggas, han förmådde nog ändå att med den andra handen och ett träben styra plogen". Detta orimliga rykte utspriddes, troddes och förorsakade en stor förskräckelse, ty Christians onaturliga grymhett hade gjort sjelfwa det otroliga troligt. Alla rikets slott och fästen antwardades emellertid i danska mäns händer. Åt dem anförtroddes alla viktiga embeten: Jöns Veldenacke blef biskop i Strengnäs, Didrik Slaghech biskop i Skara och ståthållare i Stockholm; till dem och erkebiskop Gustaf Trolle samt des fader uppdrogs riksstyrelsen under konungens främvaro, och en stark besättning af danskar, tyskar och skottar inlades i Stockholm, der äfwen twänne tyskar, Gorius Holst och Clavus Boye, förordnades till borgmästare.

Sedan Christian så förordnat förvaltningen och af magistraten och borgerståket i Stockholm tagit en skriftlig försäkran att de skulle hålla honom och efter hans död hans drottning och sedan hans son slottet tillhanda, begaf han sig i December månad på återresan till Danmark, men lät på alla orter dit han kom upprepa galgar, och lemnade allestädes blodiga minnen af sin fram-

fart. I Jököping låt Christian halshugga Lindorm Ribbing med alla hans tjenare, derpå äfwen hans twänne späda söner, att ej af dem, till hämnd mot fötryckaren, en Schevolas stam måtte uppnåras. Knutar slogos på deras hår, derigenom trädde kastrar och med dessa höllos piltarne i lusten under det deras hufwuden afhögges. Den ene af dem war 8 år, den andre 5. Då den yngre brodern såg den äldres blod rinna, sade han till bödeln: "Kære man, bloda icke så mina fläder, jag får då ris af min mamma." Dessa menlösa ord af det oskyldiga barnet trängde till bödelns hjerta; han fastade svärdet ifrån sig och sade: "Nej, jag skall icke bloda din skjorta, om än min egen skall derför blodas." Genast framkallades en annan, som först afhögg gossens hufwud och sedan den medlidssamma bödelns. Då Christian sedan kom till Nydala kloster, blef han af abboten och munkarne mottagen med all wördnadsbetygelse. Men den följande dagen, sedan de förrättat gudstjensten, och just i detsamma de gingo från altaret, låt han gripa och binda dem. Blott en enda af munkarne undkom faran, i det han sprang in i konungens kansli, der sekreteraren fastade öfver honom en kappa, satte honom en penna i handen och instack honom bland de öfriga skifvarne. De öfriga, bundna till händer och fötter, fastades i sjön att födränkas. Den starke abboten sonderslet dock repen hwarmed han var bunden och började simma; men knektarne grepo honom genast med sina spetsar och höllo honom så länge under vattnet till des

han uppgaf andan. Vadstena och ännu flera orter blef-
wo wittnen till lila grymheter. Hemming Gadd, som
framför andra bidragit till konungens framgång och re-
dan underlagt honom en stor del af Finland, måste till
lön för sitt affall från fäderneslandets heliga sak åfwen
räcka sin hals under bilan. Man uppgifwer att mer
än 600 personer i Sverige fallit vffer för Christians
grymma statskonst. Detta ryksliga blodbad gjordes ännu
ryksligare genom de förskräckliga dödssätt man uppfann
för att i sinnena ännu djupare intrycka förskräckelsen
deraf. Den käcke höfwitsmannen Måns Jönsson, som
med mycken mandom försvarade Westerås slott och länge
gjorde danskarne ett tappert motstånd, blef efter slottets
öfvergång förd till konungens läger och der naken upp-
spikad på en påle med utsträckta händer och fötter. Se-
dan man derefter mot honom utöfvat de skändligaste
plågosätt, uppskar man hans sida och utslet hans hjerta,
hwilket fastades honom i ansigtet.

Så lemnade Christian Sverige. Landet, uppfylldt
med hans knektar och besättningsmän, låg försänkt i
blod. En stum förskräckelse beherrskade alla sinnen.

Men redan wandrade i Dalarna en af Sveriges
ädlingar, som i menighetens hjertan tände hämudens
brand och manade folket till strid att störrta tyranneu
och rädda fäderneslandet.

Stockholm, tryckt hos P. G. Berg, 1868.